

Nr 23.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

I en den 13 mars 1953 dagtecknad proposition, nr 141, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, har Kungl. Maj:t, under åbropande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Berörda lagförslag är av följande lydelse:

Förslag

till

Lag

med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Utan hinder av bestämmelserna i 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse må bankaktiebolag mottaga inlåning med

dels ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets inneliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankaktiebolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkammарväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;
- e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år; samt

f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, sex gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, trettio miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Vid tillämpning av dessa bestämmelser skall såsom inlåning anses — utöver vad som är att anse såsom inlåning enligt lagen om bankrörelse — ej mindre belopp, för vilka bolaget ansvarar på grund av egna accepter eller som tillförts bolaget genom försäljning av postremissväxlar eller genom rediskontering eller försäljning av andra växlar, än även beloppet av de garantiförpliktelser, som bolaget iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täckas av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

2 §.

Konungen må, efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen, medgiva, att bankaktiebolag må mottaga inlåning med visst belopp utöver det sammanlagda belopp, vartill bolagets inlåning enligt föreskrifterna i 1 § högst må uppgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953 och gäller till och med den 30 juni 1954.

I 49 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse stadgades, enligt lagrummets ursprungliga lydelse, att bankaktiebolags inlåning icke finge överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Genom särskilda lagar med temporär giltighet, utfärdade under åren 1917, 1918, 1919 och 1920, sattes nämnda regel ur kraft såvitt angick bankbolag, vars egna fonder uppgick till minst fem miljoner kronor. Från och med den 1 januari 1921 avvecklades denna provisoriska lagstiftning, därvid med stöd av dåmera vunna erfarenheter åt 49 § 1 mom. gavs den förändrade avfattning, som ännu gäller. Enligt den lydelse, lagrummet sålunda erhållit, skiljes mellan bankaktiebolag med mindre och större fonder. För bankaktiebolag, vars egna fonder uppgår till högst fem miljoner kronor, får inlåningen allenast med det belopp, som motsvarar vad för bolagets räkning inestår hos annat inländskt bankbolag, överstiga fem gånger beloppet av bolagets egna fonder. Uppgår de egna fonderna till mera än fem miljoner kronor, må inlåning äga rum högst till belopp av tjugufem miljoner kronor ökat med nio gånger skillnaden mellan beloppet av bolagets egna fonder och fem miljoner

kronor, dock att inlåningssumman icke må överstiga åtta gånger beloppet av bolagets egna fonder.

Till bankbolags egna fonder räknas i förevarande sammanhang grundfond, reservfond och dispositionsfond men icke balanserade vinstmedel. Efter det beslutet om omläggning av uppbördsförfarandet fattats jämställs med dispositionsfond enligt praxis skattereserver, i den mån de icke längre behöver tagas i anspråk för det ursprungligen avsedda ändamålet.

Jämväl efter ingången av år 1921 har emellertid banklagens bestämmelser genom tillfällig lagstiftning modifierats, senast genom *lagen den 20 december 1946 (nr 766) med särskilda bestämmelser angående bankaktiebolags inlåning*.

Enligt vad i nämnda lag stadgas må bankaktiebolag — utan hinder av bestämmelserna i 49 § 1 mom. lagen om bankrörelse — under tiden intill utgången av juni månad 1949 mottaga inlåning med

dels ett belopp motsvarande summan av

- a) bolagets inneliggande kassa;
- b) vad för bolagets räkning inestår hos Sveriges riksbank eller riksgäldskontoret eller å postgiro eller hos annat inländskt bankaktiebolag med lyftningsrätt vid anfordran eller efter en dags uppsägning;
- c) bolaget tillhöriga, å inländsk bank dragna checkar samt av sådan bank utställda egna växlar, betalbara vid anfordran;
- d) marknadsvärdet, dock högst nominella värdet, å bolaget tillhöriga av svenska staten utfärdade skattkamarväxlar samt å sådana bolaget tillhöriga obligationer, vilka utfärdats av svenska staten, Sveriges allmänna hypoteksbank eller Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, under förutsättning att obligationernas återstående löptid icke överstiger fem år;
- e) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å sådana bolaget tillhöriga obligationer, som avses under d) men vilkas återstående löptid överstiger fem år; samt
- f) tre fjärdedelar av marknadsvärdet, dock högst tre fjärdedelar av nominella värdet, å andra bolaget tillhöriga inhemska obligationer, vilka äro av fullgod beskaffenhet;

dels ock ett belopp motsvarande, om bolagets eget kapital icke överstiger fem miljoner kronor, sex gånger det egna kapitalet samt, om bolagets eget kapital är större än nyss sagts, trettio miljoner kronor ökat med tio gånger skillnaden mellan bolagets eget kapital och fem miljoner kronor.

Enligt vad i lagen vidare stadgas skall vid tillämpningen av nyssnämnda bestämmelser såsom inlåning anses — utöver vad som är att anse såsom inlåning enligt lagen om bankrörelse — ej mindre belopp, för vilka bolaget ansvarar på grund av egna accepter eller som tillförts bolaget genom försäljning av postremissväxlar eller genom rediskontering eller försäljning av andra växlar, än även beloppet av de garantiförpliktelser som bolaget

iklätt sig, i den mån dessa förpliktelser icke täcks av hos bolaget insatta, till bolaget pantförskrivna medel.

I lagen den 3 juni 1949 (nr 313) om fortsatt tillämpning av nyssnämnda lag har förordnats att vad där stadgas i fråga om bankaktiebolags inlåning under tiden intill utgången av juni 1949 skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inlåning under tiden därefter intill utgången av juni 1951. I lagarna den 18 maj 1951 (nr 251) samt den 30 maj 1952 (nr 385) har lämnats motsvarande förordnande i vad avser inlåning under tiden från och med den 1 juli 1951 till och med den 30 juni 1952 respektive under tiden från och med den 1 juli 1952 till och med den 30 juni 1953.

I en den 23 september 1952 dagtecknad skrivelse har *Svenska bankföreningen* hemställt, att i samband med en eventuell förlängning av 1946 års provisoriska lag angående bankaktiebolags inlåning i lagen måtte intagas de bestämmelser rörande botteninteckningar som underlag för inlåning, som 1949 års banklagssakkunniga föreslagit i sitt den 31 januari 1952 avgivna betänkande (SOU 1952: 2).

I skrivelsen har Bankföreningen erinrat om att 1949 års banklagssakkunnigas förslag till ny lag om bankrörelse i vad gällde inlåningsrätten väsentligen byggde på stadgandena i 1946 års lag. I två hänseenden hade emellertid föreslagits avvikelser från nämnda lag, nämligen dels en inskränkning i fråga om rätten att få räkna långa, fullgoda obligationer som underlag för inlåning och dels en uppmjukning i så måtto, att botteninteckningar i bostads- och jordbruksfastigheter skulle få i viss utsträckning utgöra underlag för inlåningen. I sistberörda hänseende innebure förslaget, att dylika inteckningar skulle få utgöra inlåningsunderlag intill ett sammanlagt belopp motsvarande högst tre gånger bankens eget kapital och högst 100 miljoner kronor. Bankföreningen har härom närmare anfört följande.

Av motiveringen till banklagssakkunnigas förslag i denna del framgår, att detsamma i främsta rummet betingas av hänsyn till provinsbankerna. Sålunda anföra de sakkunniga, efter en ingående utredning rörande affärsbankernas roll inom fastighetskreditens område, att man har anledning att räkna med att ett stort antal av bankkontoren på enbanksplatser och kontoren med den minsta utlåningen icke längre skulle bära sig, därest fastighetskreditgivningen helt eller till mera avsevärd del skulle bortfalla. Då för provinsbankernas del en betydligt större del av deras rörelse än såvitt angår storbankerna fölle på sådana kontor, kunde det befaras, att en sådan utveckling för dem skulle framtvinga en omfattande kontorsindragning. En dylik utveckling skulle självfallet medföra allvarliga olägenheter för provinsbankerna och för flera av dem innebära ett hot mot bankens fortsatta självständiga existens. Ur samhällelig synpunkt vore detta ägnat att väcka betänkligheter. En indragning av bankkontor på ett flertal enbanks-

platser borde givetvis ur samma synpunkt förhindras. Den åtgärd som motiverades av vad sålunda anförts vore att provinsbankernas och de minsta bankernas möjligheter att framdeles utlämna fastighetslån bevarades och eventuellt underlättades. — Av den företagna undersökningen framginge, att fastighetslånen ingå i bankernas portföljer med andelar som starkt variera i storlek för de olika kreditinrättningarna. Flertalet provinsbanker hade en relativt sett betydligt större fastighetsbelåning än storbankerna. Denna skillnad vore särskilt starkt framträdande beträffande de provinsbanker, vilkas eget kapital ej överstege 35 miljoner kronor. Detta förhållande borde på något sätt komma till uttryck vid utformningen av reglerna om inlåningsrätten. De sakkunniga hade därför funnit sig böra förorda en jämkning i fråga om inlåningsrätten av innebörd att, efter förebild från lagstiftningen rörande sparbanker och jordbrukets kreditkassor, provinsbankernas såsom riskfria bedömda fastighetskrediter överfördes till de täckningsfria placeringarna, en anordning som skulle väl tillgodose även intresset av att bevara och underlätta provinsbankernas möjligheter att framdeles utlämna sådana krediter. — Emellertid syntes det vara mest praktiskt att giva bestämmelsen en mera generell räckvidd utan att dock därigenom eftersätta syftet med densamma. Denna synpunkt syntes kunna tillgodoses, om ifrågavarande slag av bottenlån finge utgöra täckningsfria tillgångar hos samtliga banker, dock med de modifikationer som nyss sagts, nämligen att banks inlåningsrätt härigenom ej finge ökas med högre belopp än som motsvarar tre gånger bankens eget kapital och ej heller med mera än 100 miljoner kronor. Genom dessa begränsningar vunnes anknytning till det relaterade förhållandet, att fastighetsbelåningen vore relativt sett mest omfattande hos provinsbanker med ett eget kapital ej överstigande 35 miljoner kronor.

Bankföreningen har vidare framhållit, att föreningen i tidigare avgivet yttrande över banklagssakkunnigas betänkande uttryckt sin tillfredsställelse med de sakkunnigas förslag i denna del ävensom understrukt angelägenheten av att den förbättring av inlåningsunderlaget, som förslaget innebure, genomfördes snarast möjligt. Enligt föreningens uppfattning förefunnes icke någon anledning att dröja med genomförandet av denna justering av inlåningsrätten i avvaktan på framläggande av förslag till helt ny banklag. Icke heller den omständigheten att bankerna för närvarande enligt överenskommelse med riksbanken hade att iakttaga viss restriktivitet i kreditgivningen borde på något sätt stå hindrande i vägen för ett genomförande av förslaget, då, såsom banklagssakkunniga anført, bestämmelserna om inlåningsrätten borde utformas uteslutande med hänsyn till vad solvensen krävde och icke i någon mån tjäna penningpolitiska syften.

Över nämnda skrivelse har, efter remiss, yttranden avgivits av *fullmäk-*

tige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen, 1948 års sparbankssakkunniga samt Svenska sparbanksföreningen.

Bankföreningens förslag har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av fullmäktige i riksgäldskontoret, bank- och fondinspektionen och Svenska sparbanksföreningen, medan fullmäktige i riksbanken och 1948 års sparbankssakkunniga avstyrkt förslaget. Beträffande remissyttrandenas närmare innehåll får utskottet hänvisa till propositionen.

Departementschefen har anfört följande.

Giltighetstiden för 1946 års provisoriska lag i fråga om bankaktiebolags inlåning utgår den 30 juni 1953. Svenska bankföreningen, som förutsatt att nämnda lag skulle komma att förlänas fortsatt giltighet, har hemställt, att i samband med förlängningen av lagen i densamma måtte intagas de bestämmelser rörande botteninteckningar som underlag för inlåning, som föreslagits av 1949 års banklagssakkunniga i deras den 31 januari 1952 framlagda betänkande. Förslaget innebär, att botteninteckningar i bostads- och jordbruksfastigheter skulle få utgöra inlåningsunderlag intill ett sammanlagt belopp motsvarande högst tre gånger vederbörande banks eget kapital, dock högst 100 miljoner kronor.

Såsom jag redan i annat sammanhang meddelat (se proposition nr 48 till årets riksdag) kommer något förslag till ny banklag icke att kunna föreläggas innevarande års riksdag. En definitiv reglering av inlåningsrätten på grundval av banklagssakkunnigas förslag kan under sådana förhållanden ej heller nu komma till stånd. Det torde sålunda bli nödvändigt att låta 1946 års lag erhålla giltighet även för tiden efter den 30 juni 1953. Beträffande bankföreningens framställning om visst tillägg till lagen vill jag som min uppfattning uttala, att det icke synes lämpligt att för den tid provisoriet ännu kan komma att bestå vidtaga en sådan generell utvidgning av inlåningsrätten, som bankföreningen föreslagit. Jag anser mig sålunda icke kunna tillstyrka bifall till den gjorda framställningen.

Under ärendets behandling inom finansdepartementet har emellertid bankföreningen under hand alternativt ifrågasatt, att i 1946 års lag skulle intagas en bestämmelse om rätt för Konungen att — efter hörande av fullmäktige i riksbanken samt bank- och fondinspektionen — beträffande visst bankaktiebolag medgiva bolaget att mottaga inlåning med angivet belopp utöver det belopp, vartill bolagets inlåning enligt gällande bestämmelser högst finge uppgå. Över detta förslag har jag under hand hört riksbankschefen samt chefen för bank- och fondinspektionen, vilka icke ställt sig avvisande till detsamma.

Den starka inlåningsökning, som ägt rum efter tillkomsten av 1946 års lag, har hittills kunnat bemästras av bankerna inom ramen för den utvidgade inlåningsrätt, som medgives enligt nämnda lag. Det kan emellertid icke uteslutas att en fortsatt inlåningsökning i enstaka undantagsfall, t. ex. beträffande vissa provinsbanker med förhållandevis stor fastighetsbelåning, skulle kunna framdeles medföra svårigheter för vederbörande bank att i sedvanlig omfattning fortsätta sin verksamhet. Då det icke torde vara lämpligt att i nuvarande läge, innan slutlig ställning tagits till frågan om inlåningsrättens framtida utformning, framtinga en omläggning av nämnda bankers verksamhet, vill jag icke motsätta mig att en särskild

dispensregel införes i den provisoriska lagstiftningen. Jag är emellertid angelägen understryka att en dylik regel bör tillämpas restriktivt. Därest dispens medgivits måste givetvis vederbörande bank vara beredd, låt vara i förekommande fall efter viss övergångstid, att anpassa sin inlåning efter den definitiva lagstiftning i ämnet, som framdeles kan komma att bli antagen.

Med den ändring som föranledes av det nyss sagda torde den provisoriska lagstiftningen i fråga om bankernas inlåning böra förlänas fortsatt giltighet. Bestämmelserna i ämnet torde lämpligen böra upptagas i en ny lag. Lagen synes böra erhålla giltighet under en tid av förslagsvis ett år eller alltså under tiden den 1 juli 1953—den 30 juni 1954.

Utskottet. Giltighetstiden för gällande lag i fråga om bankaktiebolags inlåning utgår den 30 juni 1953. Departementschefen har föreslagit att den provisoriska lagstiftningen förlänas fortsatt giltighet under tiden 1 juli 1953—30 juni 1954 med den ändringen att en särskild dispensregel införes. Med biträdande av föreliggande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Stockholm den 7 maj 1953.

På bankoutskottets vägnar:

FRANS SEVERIN.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Ewerlöf, Sundvik, Fahlander*, Møgård, Werner och De Geer;

från andra kammaren: herrar Severin i Stockholm, Schmidt*, Nilsson i Landskrona, Johansson i Kalmar, Jönsson i Rosshol, Löfgren, Severin i Gävle och Nordqvist i Karlskoga.

* Ej närvarande vid justeringen.